

TYPOLOGIE STUDENTŮ UČITELSTVÍ

TPOLOGY OF TEACHING STUDENTS

Pavel Doulík¹, Jiří Škoda¹

¹ Katedra pedagogiky a aplikovaných disciplín, Pedagogická fakulta, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Ústí nad Labem

Abstrakt

Příspěvek se zabývá návrhem typologie studentů učitelství, která primárně vychází z motivace uchazečů o studium učitelsky zaměřených studijních programů a z jejich zájmu o případné působení v učitelské praxi. Navržená typologie vymezuje a charakterizuje typy: reformátor, konformista, ignorant a misionář. Představeny jsou dále výsledky pilotní výzkumné studie provedené na studentech magisterských učitelských studijních programů (N = 209) a jejich zařazení do jednotlivých typů.

Klíčová slova: *typologie, studenti učitelství, motivace, profesní orientace*

Abstract

The paper deals with the proposal of a typology of teaching students, which is primarily based on the motivation of applicants for teacher-oriented study programs and their interest in possible work in teaching. The proposed typology defines and characterizes the types: reformer, conformist, ignorant and missionary. The results of a pilot research study conducted on students of Master's teacher study programs (N = 209) and their classification into individual types are also presented.

Keywords: *typology, teaching students, motivation, professional orientation*

1 ÚVOD

Mnoho tuzemských (např. Vašutová, 2004; Holeček, 2014) i zahraničních (např. Grasha, 1996; Barkatsas & Malone, 2005) autorů se zabývá typologií učitelů. Práce zaměřené na typologii studentů učitelství jsou méně časté. Cílem práce je formulovat a ověřit vlastní typologii studentů učitelství.

2 TEORIE

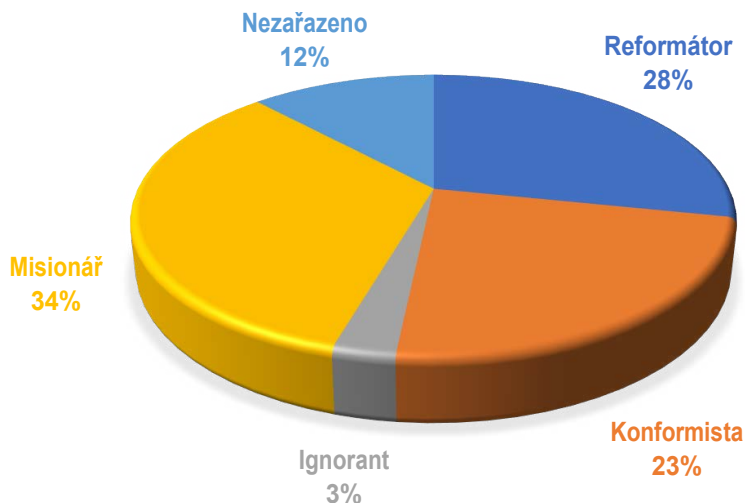
Teoretický koncept příspěvku se opírá o práci Moses & al., 2017, která na základě rozhovorů s 37 studenty učitelství vymezuje 4 různé typy. V naší práci bereme v úvahu především motivaci pro studium učitelství a postoj k učitelské profesi (srov. Bruinsma & Jansen, 2010). Vymezujeme rovněž 4 typy studentů učitelství: reformátor (podporuje změny a alternativní přístupy), konformista (preferuje tradiční a prověřené přístupy), ignorant (skeptik zavrhuje současný systém), misionář (nadšenec, který chápe učitelství jako poslání). Vyskytují se i studenti, které nelze jednoznačně zařadit. Typologiím studentů učitelství je věnována menší pozornost než typologiím učitelů. Důvodem může být relativně krátká doba učitelského studia (2–5 let) oproti délce učitelské praxe.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

V práci byl řešen deskriptivní výzkumný problém: Jak jsou zastoupeni studenti učitelství podle navržené typologie? Výzkum byl realizován jako pilotní na vzorku 209 studentů magisterských studijních oborů učitelství na Pedagogické fakultě UJEP v Ústí nad Labem po jejich předchozím písemném informovaném souhlasu. Cílem výzkumné studie bylo provést rozdělení studentů do jednotlivých navržených typů. Jako výzkumný nástroj byl použit autorský dotazník konstruovaný z 20 Likertových škál, na kterých respondenti zaznamenávali míru svého souhlasu s danými výroky na 5bodové škále. Každý z typů byl zastoupen 5 signifikantními výroky. Tyto výroky vznikly na základě studia dostupných typologií a rozhovorů se studenty učitelství. Následně byly výroky rozřazeny na základě provedené faktorové analýzy do pěti skupin. Po provedené optimalizaci pak do čtyř skupin.

4 VÝSLEDKY

Rozdělení studentů učitelství podle převládajícího typu ukazuje následující graf.

Graf 1: Procentuální zastoupení jednotlivých typů studentů učitelství

Největší zastoupení mezi studenty učitelství má typ misionář a reformátor. Mezi nezařazené spadají studenti, u kterých nebylo možné určit převládající typ. Mezi výroky s nejvyšší mírou souhlasu respondentů patří: Učitel musí pro svoji práci obětovat i svůj volný čas; Těším se na práci s dětmi a mladými lidmi, na problémy s tím spojené si nakonec zvyknu; Těším se na spolupráci se zkušenějšími kolegy, od nichž se mohu v mnohém inspirovat. Výrok s nejnižší mírou souhlasu je pak: Práce učitele je vlastně řemeslo, které může vykonávat každý.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Zjištěné výsledky ukazují, že mezi studenty učitelství jsou majoritně zastoupené typy podporující změny, které jsou žádoucí z hlediska reformy pregraduální přípravy učitelů v souladu se Strategií 2030+. Nežádoucí typ ignorantů je zastoupen naprosto minoritně. Uvědomujeme si však, že výsledky mohou být

ovlivněny sociální desirabilitou odpovědí respondentů. Vliv má i výrazné zastoupení studentů učitelství pro 1. stupeň ZŠ ve výzkumném vzorku, u kterých je zřetelný misionářský přístup k učitelské profesi. Validnější výsledky lze očekávat od výzkumu s větším a více heterogenním vzorkem. Typologie slouží k individualizaci práce se studenty učitelství – především k větší podpoře ignorantů a částečně i konformistů ve vztahu k rozvoji jejich přístupu k učitelské profesi. Mohla by sloužit i k identifikaci rozdílů jednotlivých typů v rámci různých typů fakult připravujících učitele a v rámci různých modelů přípravy budoucích učitelů.

6 LITERATURA

- Barkatsas, A., & Malone, J. (2005). A Typology of Mathematics Teachers' Beliefs about Teaching and Learning Mathematics and Instructional Practices. *Mathematics Education Research Journal*, 17(2), 69–90.
- Bruinsma, M., & Jansen, E.P. (2010). Is the Motivation to Become a Teacher Related to Pre-service Teachers' Intentions to Remain in the Profession? *European Journal of Teacher Education*, 33(2), 185–200.
- Grasha, A.F. (1996). *Teaching with style: A practical guide to enhancing learning by understanding teaching & learning styles*. Alliance Publishers.
- Holeček, V. (2014). *Psychologie v učitelské praxi*. 1. vydání. Grada Publishing.
- Moses, I., Berry, A., Saab, N., & Admiraal, W. (2017) Who wants to become a teacher? Typology of student-teachers' commitment to teaching. *Journal of Education for Teaching*, 43(4), 444–457.
- Vašutová, J. (2004). *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Paido.

SEKCE 4

Procesy a výsledky výchovy a vzdělávání